

ВОЛТЕР
МЕМНОН
ИЛИ ЧОВЕШКАТА МЪДРОСТ

Превод от френски: Боян Атанасов, —

chitanka.info

*Да се мамим в нашите начинания,
това ни е присъщо;
сутрин кроя планове
и цял ден глупости върша.*

Тези стихчета подхождат доста добре на голям брой умници: много забавно нещо е да видиш някой строг духовен наставник да завърши попрището си с наказателно дело заедно с някой несъстоятелен длъжник. По този повод ние наново отпечатваме тук този малък разказ, който е вече издаден другаде, защото е добре той да бъде навсякъде.

БЕЛЕЖКИ ОТ АВТОРА

Един ден на Мемнон му хрумна безумната идея да бъде съвършено мъдър. Почти няма хора, на които понякога да не им е минавала през главата тази щура мисъл. Мемнон си каза: „За да бъда мъдър и, следователно, много щастлив, не трябва да имам никакви страсти, а както е известно, няма по-лесно нещо от това. Първо, няма никога да се влюбя в жена, защото, когато видя някоя съвършена красота, ще си кажа: «Един ден тези бузи ще се набръчкат, около тези прекрасни очи ще има червени кръгове, тази закръглена гръд ще стане плоска и ще увисне, тази красива глава ще оплешивее. Следователно сега трябва само да я видя със същите очи, с които ще я видя някога, няма съмнение, че тази глава няма да ми завърти главата.» Второ: ще бъда винаги въздържан, напразно ще ме изкушават с хубаво ядене, с чудесни вина, със съблазните на обществото. Достатъчно ще бъде да си представя последиците от прекаляването: мътна глава, претоварен стомах, загубата на разума, здравето и времето ми. Ще ям само колкото ми е нужно, моето здраве ще бъде винаги добро, мислите ми ще бъдат чисти и светли. Всичко това е лесно и не е никаква заслуга да го постигне човек.“

„След това — казваше си Мемнон — трябва да помисля малко за състоянието си. Желанията ми са умерени, имуществото ми е добре вложено в главната плика в Ниневия, има с какво да живея, без да

завися от някого: това е най-голямото богатство. Никога и няма да изпадна в жестоката необходимост да трябва да се харесам, няма да завиждам на никого и никой няма да ми завижда. Ето и това е също много лесно. Имам приятели — продължаваше той, — ще ги запазя, защото те няма за какво да се карат с мен. Никога няма да им се сърдя, нито те ще ми се сърдят, всичко това не представлява никаква трудност.“

След като състави своя малък план за мъдрост в стаята си, Мемнон подаде глава през прозореца. Видя две жени, които се разхождаха под чинарите, близо до неговата къща. Едната беше стара и като че ли не мислеше за нищо, другата беше млада, хубава и изглеждаше много загрижена. Тя въздишаше, плачеше и това я правеше още по-прелестна. Нашият мъдрец се трогна не от красотата на дамата (той беше напълно сигурен, че няма да изпита подобна слабост), а от мъката, която я гнетеше. Той слезе на улицата и се приближи до младата ниневийка с намерение да я утеши с мъдростта си. С най-простодушен и трогателен вид тази красива дама му разказа всичките злини, които и сторил един неин вуйчо, който не съществуваше, с какво лукавство ѝ отнел един имот, който никога не беше притежавала, както и всичките опасения, които ѝ вдъхвала неговата необузданост.

— Вие ми изглеждате толкова разумен човек — каза му тя, — че ако благоволите да дойдете в къщи и да се занимаете с моите работи, уверена съм, че ще ме измъкнете от тежкото затруднение, в което се намирам.

Мемнон не се поколеба да я последва, за да проучи мъдро работите ѝ и да ѝ даде добър съвет.

Огорчената дама го заведе в една благоухана стая и учтиво го помоли да седне на една широка софа, на която те се разположиха един срещу друг с кръстосани крака. Дамата говореше, свела очи, от които понякога капеха сълзи, и когато вдигаше поглед, срещаше погледа на мъдрия Мемнон. Думите ѝ бяха пълни с умиление, което се усилваше всеки път, щом се погледнеха един друг. Мемнон вземаше съвсем присърце работите ѝ и с всеки изминал миг изпитваше все по-голямо желание да обслужи на една толкова почтена и нещастна дама. Разпалени от разговора, те неусетно престанаха да седят един срещу друг. Краката им не бяха вече кръстосани. Мемнон я съветваше тъй

отблизо и я напътстваше така нежно, че нито тя, нито той можеха да говорят за работа и двамата вече не знаеха докъде бяха стигнали в разговора.

Както седяха така, ето че пристигна вуйчото, такъв, какъвто можем да си го представим: въоръжен от главата до петите. И естествено първото нещо, което каза, беше, че ще убие мъдрия Мемнон и племенницата си, а последното, което излезе от устата му, беше, че може да прости, ако получи много пари. Мемнон трябваше да му даде всичко, което притежаваше. В онези времена хората бяха доволни да се отърват толкова евтино от подобни затруднения. Америка не беше още открита и оскърбените дами далеч не бяха толкова опасни, колкото са днес.

Засрамен и отчаян Мемнон се прибра в къщи: там намери една бележка, с която го канеха на вечеря с няколко близки приятели. „Ако остана сам у дома — каза си той, — умът ми ще бъде зает с моето тъжно приключение и няма да хапна нищо, ще се разболея. По-добре ще бъде да отида да вечерям скромно с близки приятели, в тяхната мила компания ще забравя глупостта, която извърших тази сутрин.“ Той отива на срещата; приятелите му го намират малко тъжен. Карат го да пие, за да разсее тъгата си. Малко вино, изпито в умерено количество, е лек за душата и тялото. Тъй мислеше мъдрият Мемнон и се напи. Предлагат му след вечеря да изиграят една игра. Една умерена игра с приятели е прилично развлечение. Той играе, загубва всичко, което има в кесията си, както и една четворно по-голяма сума, която обещава да изплати. През време на играта избухва спор, всички се разпалват: един от неговите задушежни приятели запраща по главата му чашката със заровете и му изважда едното око. Отнасят мъдрия Мемнон в къщи пиян, без пари и с едно око по-малко.

Той си отспа след пиянството и щом главата му се проясни, изпрати слугата си да изтегли пари от главния банкер в Ниневия, за да се заплати с близките си приятели: казаха му обаче, че тази сутрин неговият длъжник е направил умишлен фалит и сто семейства са крайно разтревожени от това. С мушамичка на окото и с просба в ръка възмутеният Мемнон отиде при царя да търси правосъдие срещу фалирания финансист. В един салон той срещна много дами, които с много спокоен вид носеха кринолини с обиколка от двадесет и четири

стъпки. Една от тях, която го познаваше малко, го погледна отстрани и каза:

— О, ужас!

А друга, която го познаваше повече:

— Добър вечер, господин Мемнон. Наистина, господин Мемнон, много ми е приятно да ви видя. Впрочем, господин Мемнон, защо сте загубил едното си око?

И тя отмина, без да дочака отговор. Мемнон се скри в един ъгъл и зачака момента, в който ще може да се хвърли в краката на монарха. Този момент дойде. Той целуна три пъти земята и поднесе просбата си. Благородното величество я прие много благосклонно и я подаде на един от сатрапите, за да му я докладва. Сатрапът дръпна Мемнон настрана и с високомерен вид и горчива подигравка му каза:

— Намирам, че сте забавен едноок, щом се обръщате към царя вместо към мен, и още по-забавен, щом смеете да искате правосъдие срещу един почтен неплатежоспособен човек, когото удостоявам със своето покровителство и който е племенник на една слугиня на моята любовница. Зарежете тази работа, приятелю, ако искате да запазите окото, което ви е останало.

Мемнон, който сутринта се беше отказал от жените, лакомията, комара, от всякакви кавги и особено от двореца, бе измамен и ограбен от една красива дама още преди да се стъмни, бе се напил, играл на комар и участвал в свада, бяха му извадили едното око и бе ходил в двореца, където се бяха подиграли с него.

Вкаменен от учудване и съкрушен от мъка, той се върна в къщи с разбито сърце. Поиска да влезе в дома си, но там завари съдебни пристави, които измъкваха мебелите, за да удовлетворят кредиторите му. Застана почти в безсъзнание под един чинар и там срещна красивата дама от сутринта, тя се разхождаше със скъпия си вуйчо и като видя Мемнон с мушамичка на окото, избухна в смях. Падна ноц, Мемнон легна на слама до стената на собствената си къща. Втресе го, унесе се, задряма и един небесен дух му се яви на сън. Духът беше обгърнат в ослепително сияние. Имаше шест бели криле, но нямаше нито крака, нито глава, нито опашка и не приличаше на нищо.

— Кой си ти? — запита го Мемнон.

— Твоят добър дух — отговори му той.

— Върни ми окото, здравето, имота, мъдростта — каза му Мемнон.

След това той му разказа как загубил всички тези неща в един ден.

— Това са приключения, които не се случват никога в света, в който ние живеем — отвърна духът.

— В кой свят живеете вие? — попита съсипаният човек.

— Моята родина — отговори другият — е на петстотин милиона левги от слънцето, на една малка звезда до Сириус, който виждате оттук.

— Каква хубава страна! — рече Мемнон. — Как! У вас нямате мошенички, които мамят нещастните мъже, нямате задушевни приятели, които ти вземат парите на комар и ти изваждат едното око, нямате фалирали банкери, нямате сатрапи, които се подиграват с хората и им отказват правосъдие!

— Не — каза звездният жител, — няма нищо подобно. Никога не ни мамят жени, защото въобще нямаме жени, никога не прекаляваме с ядене, защото въобще не ядем, нямаме фалирали банкери, защото у нас няма нито злато, нито сребро, не могат да ни извадят очите, защото нямаме тяло като вашето, а сатрапите никога не вършат несправедливости, защото на нашата малка звезда всички са равни.

Тогава Мемнон му каза:

— Ами че как прекарвате времето си без жени и без ядене, ваша светлост?

— Бдим над другите небесни тела, които са ни поверени — отвърна духът; — и аз съм дошъл да те утеша.

— Уви — поде Мемнон, — защо не дойдохте миналата нощ, за да ми попречите да извърша толкова безумия?

— Бях при Хасан, твоя по-стар брат — каза небесното същество. — Той е по за оплакване от теб. Негово милостиво величество, царят на Индия, в чийто двор той има честта да служи, заповяда да му извадят и двете очи, задето бе издал една дребна тайна, и сега е с оковани във вериги ръце и крака, се намира в тъмница.

— Струва си — каза Мемнон — да има един добър дух в едно семейство, та от двама братя единият да остане еднооко, а другият сляп, единият да лежи на слама, а другият — в тъмница.

— Твоята съдба ще се промени — поде звездното животно. — Вярно е, че ти завинаги ще останеш едноок, но иначе ще бъдеш доста щастлив при условие, че никога не ти хрумне отново глупавата идея да бъдеш съвършено мъдър.

— Значи, това е нещо, което е невъзможно да се постигне? — извика Мемнон с въздишка.

— Тъй невъзможно — отвърна му другият, — както да бъдеш съвършено сръчен, съвършено силен, съвършено могъщ, съвършено щастлив. Самите ние сме далеч от това. Има едно небесно тяло, където всичко това съществува, но в стоте хиляди милиона светове, пръснати в пространството, всичко следва по степени. Във втория свят съществува по-малко мъдрост и удоволствия, отколкото в първия, в третия — по-малко отколкото във втория и така нататък до последния, където всички са напълно луди.

— Много се страхувам — каза Мемнон, — че нашата малка планета от пръст и вода може да се окаже точно лудницата на Вселената, за която вие ми правите честта да ми разказвате.

— Не съвсем — каза духът, — но почти всичко трябва да бъде на мястото си.

— Но някои поети — каза Мемнон, — някои философи, значи, грешат, като казват, че всичко върви добре?

— Те са напълно прави — каза философът от горните селения, — защото вземат пред вид устройството на цялата Вселена.

— О, ще повярвам в това — възрази бедният Мемнон, — когато няма да бъда вече едноок.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.